

OPETUSSUUNNITELMAN MUKAINEN
OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMA
Perusturvakuntayhtymä Akseli

5.10.2015

Perhekeskeinen oppilashuolto -hanke / Arja Kitola

Sisältö

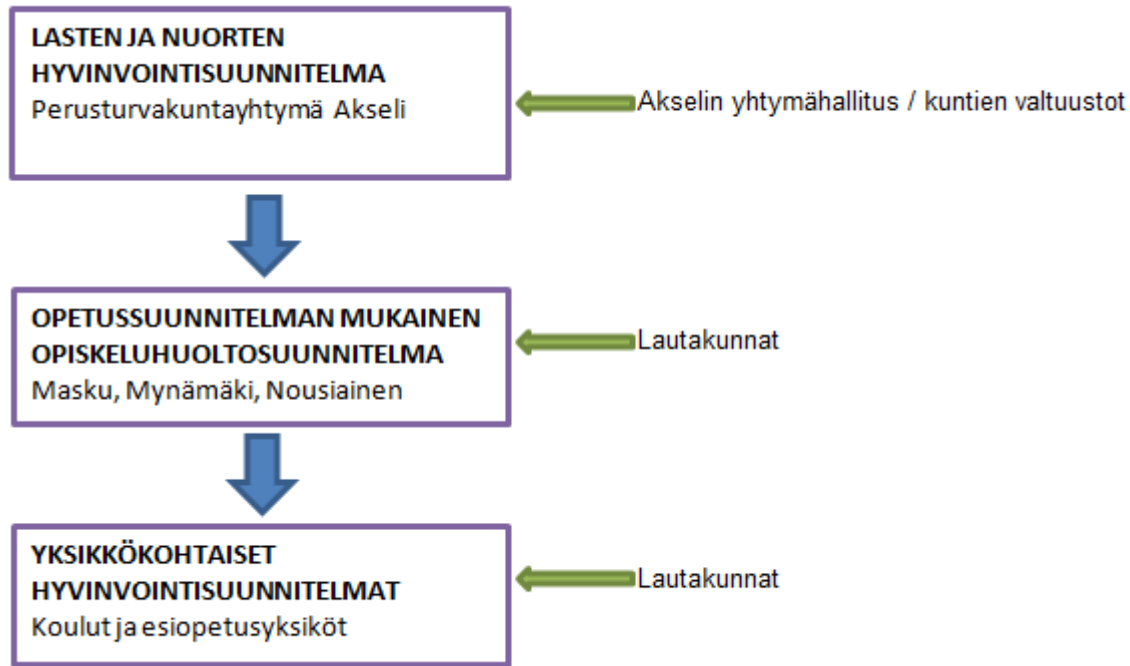
1. Johdanto	3
2. Opiskeluhuollon tavoitteet	4
3. Opiskeluhuollon rakenteet ja toimintatavat	5
3.1. Monialainen lasten ja nuorten hyvinvointiryhmä	6
3.2. Opiskeluhuollon ohjausryhmä	6
3.3. Yksikkökohtaiset hyvinvointiryhmät	7
3.4. Yksilökohtainen monialainen asiantuntijaryhmä	8
4. Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista palveluista	8
4.1. Akselin alueen toimintaympäristöanalyysi	8
4.2. Käytettävissä olevat opiskeluhuollon ammattihenkilöstön palvelut	9
4.2.1. Kouluterveydenhuolto	9
4.2.2. Koulukuraattori	13
4.2.3. Koulupsykologi	14
4.2.4. Opiskeluhuollollinen perheohjaus opetustoimen tukena	15
4.2.5. Aluekohtaiset sosiaalityöntekijät	16
4.3. Yksikkökohtainen toimintaympäristön ja verkostotyön kuvaus	16
5. Yhteisöllisen opiskeluhuollon edistäminen ja toteuttaminen	16
6. Yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestäminen	17
7. Opiskeluhuoltoon liittyvän yhteistyön järjestäminen oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa ja opiskeluhuollosta tiedottaminen	20
8. Omavalvonta	20

1. Johdanto

Opetussuunnitelman mukaisella opiskeluhoollolla tarkoitetaan toimintaa, jonka avulla tuetaan yhteisöllistä ja yksilöllistä hyvinvointia sekä turvallisen ja terveellisen oppimisympäristön syntymistä, edistetään mielenterveyttä ja ehkäistään syrjäytymistä sekä edistetään oppilaitosyhteisön hyvinvointia. Opetussuunnitelman mukaisen opiskeluhoollon avulla tuetaan oppimista sekä tunnistetaan, lievennetään ja ehkäistään mahdollisimman varhain oppimisen esteitä, oppimisvaikeuksia ja opiskeluun liittyviä muita ongelmia. Opetussuunnitelmassa kuvataan perusopetuksen opiskeluhoollon paikallisen toteuttamisen tavoitteet ja toimintatavat sekä määritellään opetussuunnitelman yhteys lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan.

Opetussuunnitelmassa kuvataan oppilaitoskohtaisten opiskeluhooltosuunnitelmien perusrakenne ja suunnitelmien yhteiset osuudet. Näin turvataan riittävä yhdenmukaisuus kunnan kaikissa kouluissa. Oppilaitoskohtainen suunnitelma laaditaan yhteistyössä henkilöstön, oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa ja sitä laadittaessa sovitaan miten eri yhteistyötahot perehdytetään suunnitelmaan. Suunnitelma voi erityisen perustellusta syystä olla kahden tai useamman yksikön yhteinen. Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opetussuunnitelman mukainen opiskeluhoolto toteutuu kaikissa kouluissa ja esiopetusyksiköissä. Opetussuunnitelman mukaisen opiskeluhoollon kuvaus perustuu Akselinkuntien hyväksymään Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan. Opiskeluhoollosta puhuttaessa voidaan käyttää oppilas- ja opiskelijahuoltolain, perusopetuslain sekä opetussuunnitelman perusteiden mukaisia nimityksiä (oppilashuolto, opiskeluhoolto, opiskelijahuolto, koulu, päiväkotia, oppilaitosyksikkö). Tässä yhteisessä suunnitelmassa käytetään yleistä opiskelu-termiä, jota voi muokata kuhunkin yksikköön ja toimintaympäristöön sopivaksi.

Tämä opiskeluhooltosuunnitelma on syntynyt laaja-alaisessa yhteistyössä eri oppilashuollon toimijoiden kanssa. Opiskeluhooltosuunnitelman syntyminen on ollut pitkäaikainen prosessi, jossa uusia toimintamalleja on testattu ja työstetty kunnissa ja oppilaitoksissa monien eri toimijoiden yhteistyönä. Toimintamalleja ja suunnitelmatekstiä on työstetty yhteisessä työryhmässä, kuntien ja yksittäisissä kouluissa. Tämä perusturvakuntayhtymän Akselin opiskeluhooltosuunnitelma on syntynyt Perhekeskeinen oppilashuolto -hankkeessa tiiviissä yhteistyössä Perusturvakuntayhtymä Akselin ja kuntien opetustoimen edustajien kanssa. Opiskeluhooltosuunnitelmaa työstävään työryhmään kuuluivat Akselin sosiaali- ja perhepalveluiden linjajohtaja Marita Pettersson, sosiaalityön päällikkö Pirjo Junnila, vastaava koulukuraattori Marika Marjanen, vastaava terveydenhoitaja Riitta Malmivaara, psykologi Seppo Huhtiniemi, Mynämäen kasvatus- ja sivistysjohtaja Laura Päiviö-Häkämies, Nousiaisten sivistysjohtaja Jyrki Lumiainen ja Maskun sivistysjohtaja Pekka Karenmaa. Työtä on koordinoanut Arja Kitola.

2. Opiskeluhuollon tavoitteet

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa määritellään, että opiskeluhuollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa. Siihen sisältyvät opetussuunnitelman mukainen opiskeluhuolto, psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä kouluterveydenhuollon palvelut.

Opetussuunnitelman mukaisen opiskeluhuollon tavoitteena on tukea ja edistää oppilaitosyhteisön hyvinvointia, yhteisöllistä ja yksilöllistä hyvinvointia sekä terveellisen ja turvallisen oppimisympäristön syntymistä. Toiminnan tavoitteena on edistää mielenterveyttä ja ehkäistä syrjäytymistä. Opiskeluhuollon avulla myös tuetaan oppimista sekä tunnistetaan, lievennetään ja ehkäistään mahdollisimman varhain oppimisen esteitä, oppimisvaikeuksia ja opiskeluun liittyviä muita ongelmia. Monialaisessa yhteistyössä tehtävän opiskeluhuollon tehtävänä on tarvittaessa tukea perheen kasvatusotteen ja hyvinvoinnin vahvistumista yhteistyössä neuvolan ja muiden toimijoiden kanssa.

Opiskeluhuolto järjestetään ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko kouluyhteisön hyvinvointia edistävänä ja tukevana yhteisöllisenä opiskeluhuoltona. Opiskeluhuoltotyön keskeisenä tavoitteena on tukea yhteisöllisen hyvinvoinnin kehittymistä kunnan kaikissa oppilaitoksissa ja esiopetusyksiköissä. Yhteisöllistä hyvinvointia vahvistetaan ja toteutetaan monialaisena yhteistyönä. Opiskeluhuollon kehittäminen, toteuttaminen ja arviointi tehdään suunnitellusti ja organisoidusti monen eri toimijatahon yhteistyönä. Eri hallintokunnissa toimivat opiskeluhuollon työntekijät muodostavat yhtenäisen opiskeluhuoltoverkoston. Hallintokuntien rajat eivät tuota esteitä lakisääteisen opiskeluhuollon toteuttamiselle ja laadun kehittämiseksi. Opiskeluhuollossa toimii laaja joukko erilaisia osaajia. Kuraattoreiden, psykologien, kouluterveydenhuollon ja opetushenkilökunnan lisäksi opiskeluhuoltoon osallistuvat myös sosiaali-, perhe- ja nuorisotyöntekijät sekä perusterveydenhuolto,

erikoissairaanhoido, seurakunta ja koulupoliisi. Tavoitteena on toteuttaa vahvaa yhteisöllistä moniosaajakulttuuria, jossa erilaiset näkökulmat ja osaamiset kohtaavat.

Perusopetuslain mukaan opiskeluhoollon ammattihenkilöstöä ovat kuraattorit ja psykologit. Opiskeluhoollon hyvinvointityö kuuluu kuitenkin koulun kaikille aikuisille ja sitä tehdään koulun henkilökunnan ja opiskeluhoollon ammattihenkilöstön yhteistyönä. Ensisijainen vastuu koulun hyvinvointityöstä on koulun koko henkilökunnalla yhteistyössä oppilaiden ja huoltajien kanssa.

Yhteisöllisen hyvinvointityön lisäksi opiskeluhoollotyössä vahvistetaan myös yksilökohtaisen opiskeluhoollon palveluita niin, että palvelut toteutuvat oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisesti.

Opiskeluhoollon palvelut muodostavat esiopetuksesta toisen asteen koulutukseen ulottuvan jatkumon, jossa kiinnitetään erityistä huomiota ns. siirtymävaiheisiin. Opiskeluhoollotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen oppilaaseen ja huoltajiin sekä heidän osallisuutensa tukeminen. Oppilaiden osallisuutta tuettaessa otetaan huomioon oppilaan ikä, kehitystaso sekä muut edellytykset ja tarpeet. Oppilaskunta toimii merkittävässä roolissa oppilaiden yhteisöllisen osallisuuden ja hyvinvoinnin kehittämisessä.

Kotien ja huoltajien kanssa tehdään luottamuksellista ja hyvinvointia tukevaa yhteistyötä. Huoltaja on vastuussa lapsensa kasvatuksesta. Esiopetuksen ja koulun tehtävänä on tukea kotien kasvatustehtävää. Yhteistyötä tehdään kasvatuskumppanuuden periaatteella.

3. Opiskeluhoollon rakenteet ja toimintatavat

Opiskeluhoollollista hyvinvointityötä tehdään Perusturvakuntayhtymä Akselin ja Akseli-kuntien yhteistyönä, kunta- ja koulukohtaisena hyvinvointityönä sekä yksilökohtaisena opiskeluhoollona. Akseli-kuntien opiskeluhoollon ammattihenkilöstö työskentelee Akselissa. Opiskeluhoollotyö tehdään monialaisesti eri hallintokuntien yhteistyönä.

Opiskeluhoollon kokonaisuutta ohjaa Akseli-kuntien yhteinen Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, jota työstetään useiden eri yhteistyötahojen yhteistyönä. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan sisältyy toimintaympäristön analyysi ja siinä on kuvattu opiskeluhoollon alueelliset tavoitteet sekä käytettävissä olevat resurssit. Suunnitelmaa tarkistetaan vähintään joka neljäs vuosi ja kunnat huomioivat hyvinvointisuunnitelman kehittämistavoitteet vuosittaisissa talousarvioissaan (Lastensuojelulaki 12§). Työtä ohjaa myös Akseli-kuntien hyvinvointikertomus. Kuntien opetustoimesta vastaavat lautakunnat hyväksyvät opetussuunnitelman mukaisen opiskeluhoollosuunnitelman, jonka pohjalta koulut ja esiopetusyksiköt työstävät yksikkökohtaiset suunnitelmat.

Myös yksiköiden opiskeluhoollosuunnitelmien kokonaistarpeen arviointi perustuu toimintaympäristön analyysiin. Yksiköiden suunnitelmissa hyödynnetään lasten ja nuorten terveyteen, hyvinvointiin ja elinoloihin liittyvää seurantatietoa. Opiskeluhoollon tarvetta pohditaan ottaen huomioon oman asuinalueen ja toimintaympäristön erityispiirteet sekä yhteistyökumppaneilta tullut palaute. Myös erityisen ja tehostetun tuen oppilasmäärällä on merkitystä opiskeluhoollon tarpeeseen ja resurssointiin.

Opiskeluhoitotyötä tukevat ryhmät toimivat Akselissa neljällä tasolla. Akseli-kuntien yhteisenä toimivat lasten ja nuorten hyvinvointiryhmä sekä opiskeluhoillon ohjausryhmä. Kuntatasolla toimivat koulukohtaiset hyvinvointiryhmät sekä yksilötasolla yksittäisen lapsen ja nuoren tueksi koottava monialainen, tapauskohtainen asiantuntijaryhmä. Kaikki opiskeluhoillon suunnitelmat on tehty kuntien sivistystoimen ja Akselin henkilöstön yhteistyönä.

3.1. Monialainen lasten ja nuorten hyvinvointiryhmä

Akseli-kunnissa toimii yhteinen Lasten ja nuorten hyvinvointiryhmä, joka suunnittelee, seuraa, koordinoi ja arvioi Akseli-kuntien lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyviä asioita. Hyvinvointiryhmä mm. huolehtii, että hyvinvointikertomuksen tiedot ovat ajan tasalla. Ryhmä koostuu laaja-alaisesti sosiaali-, terveys- ja sivistystoimen edustajista ja muista yhteistyötahoista. Hyvinvointiryhmän toiminnasta vastaa Akselin sosiaali- ja perhepalveluiden palvelulinjajohtaja.

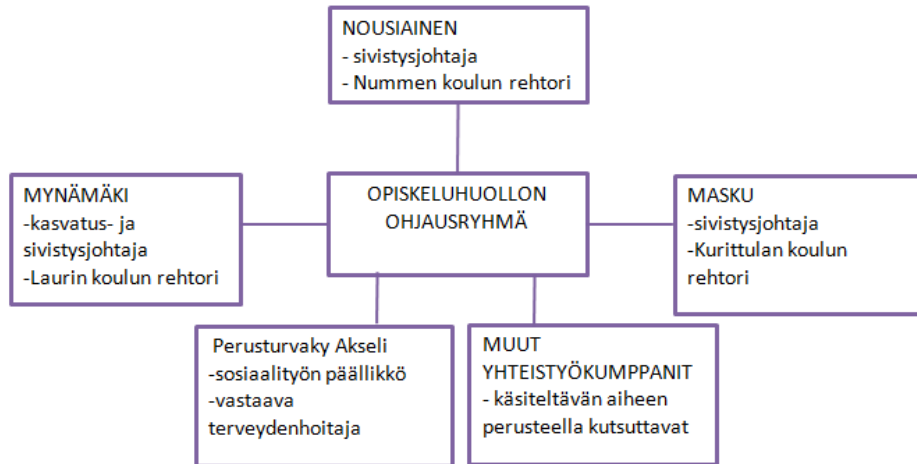

3.2. Opiskeluhoillon ohjausryhmä

Akseli-kuntien opiskeluhoillon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaan kuntien ja perusturvakuntayhtymä Akselin yhteinen monialainen opiskeluhoillon ohjausryhmä. Jokaisen kunnan opetustoimesta vastaava lautakunta on nimennyt ryhmään oman kuntansa edustajat ja Akseli omat edustajansa. Ryhmän tehtävistä, kokoonpanosta sekä toiminnan arvioinnista päättää Akselin yhtymähallitus. Ryhmä kutsuu tarvittaessa eri alojen asiantuntijoita kuultavaksi. Ohjausryhmän kutsuu koolle sosiaalityön päällikkö kaksi kertaa vuodessa. Ryhmä valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja sihteerin. Ohjausryhmä käsittelee mm. seuraavia asioita:

- kuntien hyvinvointikertomusten käsittely opiskeluhoillollisten asioiden osalta
- kehittämistoimenpiteiden suunnittelu ja seuranta
- opiskeluhoillon arjen työn ja kokonaisuuden toimivuuden seuranta ja arviointi: arviointi ennen talousarvion laadintaa ja tilinpäätöksen yhteydessä

- resurssien arviointi arjen työn toimivuuden näkökulmasta, olennaisten asioiden esillenostaminen
- kuntien toimintojen yhteensovittaminen
- eri hallintokuntien yhteistyön kehittäminen

3.3. Yksikkökohtaiset hyvinvointiryhmät

Jokaisessa yksikössä toimii yksikkökohtainen hyvinvointiryhmä, joka suunnittelee, toteuttaa, seuraa, arvioi, kehittää ja tiedottaa oman yhteisön hyvinvointiin, turvallisuuteen ja terveellisyteen sekä oppimisen esteiden vähentämiseen liittyviä asioita. Ryhmään kuuluvat opettajien, muun henkilökunnan, oppilaiden, huoltajien, opiskeluhoollon ammattihenkilöstön sekä muiden koulua tai päiväkotia lähellä olevien yhteistyötahojen edustajat. Yksikön vuosisuunnitelmassa määritetään työryhmän kokoonpano ja työskentelyaikataulu. Ryhmän tehtävä on ensisijassa suunnitteleva, koordinoiva ja arvioiva tehtävä. Tavoitteena on, että lukuvuoden hyvinvointityö suunnitellaan etukäteen esimerkiksi teemoittain. Jokaista aihetta varten ei tarvitse koota koko hyvinvointiryhmää koolle. Hyvinvointiryhmä voi toimia myös pieninä aihekohtaisina osaryhminä. Jos ryhmässä käsitellään esim. tiettyyn luokkaan liittyviä ryhmäilmiöitä, on tarkkaan harkittava esimerkiksi oppilaiden tai vanhempainyhdistyksen edustajien läsnäolo ryhmässä.

Konkreettinen hyvinvointityö on jokaisen yksikössä työskentelevän ja opiskelevan vastuulla. Hyvinvointia synnyttää yleinen toimintakulttuuri sekä jokaisella oppitunnilla ja jokaisessa oppimisympäristössä tapahtunut toiminta ja vuorovaikutus. Oppitunneilla ja oppimisympäristöissä oppimista edistävästä hyvinvoinnista vastaa opettaja.

3.4. Yksilökohtainen monialainen asiantuntijaryhmä

Mikäli oppilaan ongelma ei ratkea oppilashuollon ammattihenkilöstön konsultaatiolla tai muilla yksilötapaamisilla, oppilaan asian käsittelyä varten perustetaan monialainen asiantuntijaryhmä. Asiantuntijaryhmän toiminta perustuu oppilaan ja/tai huoltajan suostumukseen ja ryhmän koostumus vaihtelee käsiteltävän asian mukaan. Monialaisessa asiantuntijaryhmässä tulee olla valmiudet tunnistaa opetuksen asianmukaisen järjestämisen kannalta välttämätön tieto ja sellaisen tiedon täytyy kulkeutua opetuksen järjestämisestä vastaavalle rehtorille. Jokaisessa asiantuntijaryhmässä määritellään tapauskohtaisesti yhdessä, mitkä tiedot ovat välttämättömiä ja miten ne siirretään eteenpäin.

4. Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista palveluista

4.1. Akselin alueen toimintaympäristöanalyysi

Akseli-kuntien esi- ja perusopetuksessa on tilastointiajankohdan 2014 mukaan yhteensä 2752 oppilasta ja lukioissa opiskelee 380 opiskelijaa. Peruskouluja on yhteensä 19, joista alakouluja on 16, yläkouluja 2 sekä yksi yhtenäiskoulu. Lukioita on kaksi. Oppilasmäärät vaihtelevat 16 oppilaan alakoulusta 550 oppilaan yhtenäiskouluun. Ryhmäkoot vaihtelevat 4 oppilaasta 26 oppilaaseen. Erityisen tuen palveluita saa 239 oppilasta, näistä 81 on pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä. Opettajia on yhteensä 253, joista 34 on erityisopettajia. Koulunkäynninavustajia / -ohjaajia on yhteensä 61.

Akseli-kunnissa perheiden hyvinvointi on keskimääräistä parempaa verrattuna koko maahan ja Varsinais-Suomen tilanteeseen. Yksinhuoltajaperheitä on alueella vähemmän kuin koko maassa ja Varsinais-Suomessa keskimäärin. Toimeentulotukea saaneita lapsiperheitä oli vuonna 2013 5% (koko maassa 8,9%). Kuntien työttömyysaste oli vuonna 2013 6,9% (koko maassa 11,3%). Avioerojen osuus on alle koko maan ja Varsinais-Suomen keskiarvon. Lastensuojelun avohuollollisten tukitoimien piirissä 0- 17-vuotiaista oli vuonna 2013 6,3%

(koko maassa 7,3%). Kodin ulkopuolelle sijoitettuja 0-17-vuotiaista oli vuonna 2013 0,9% (koko maassa 1,4%). Mielenterveyden häiriöihin sai sairaalahoitoa vuonna 2012 4,6% 0-17 -vuotiaista (koko maassa 4,5%). 8. ja 9. luokkien oppilaista tupakoi vuonna 2013 Maskussa 10,5% ja Nousiaisissa 15,3%. Mynämäen viimeisin luku on vuodelta 2011, jolloin tupakoivien määrä oli 18,7 %. Koko maan keskiarvo oli vuonna 2013 13,1%. Humalahakuista juomista oli vastaava aikana 15,1%:lla (koko maassa 15,5%). Huumeekokeiluja oli 7,6 %:lla (koko maassa 8%). Nuorten päihteiden käyttö aiheuttaa erityistä huolta. Kuntien sivistystointen ja Akselin tulee yhteistyössä kiinnittää erityistä huomiota jo alakouluissa tehtävään päihde- ja seksuaalikasvatukseen.

Maskun ja Nousiaisten kuntien voimakas muuttoliike aiheuttaa painetta opiskeluhoitopalveluiden, erityisopetuksen ja lastensuojelun palveluiden järjestämiseen. Voimakas muuttoliike aiheuttaa myös yhdyskuntatyön tarvetta uusille asuntoalueille, koska perheiden sosiaaliset verkostot uusilla asuntoalueilla ovat vähäisiä.

Akseli-kuntien erityisenä opiskeluhoollollisena haasteena on moniongelmaisten perheiden palveluiden järjestäminen.

Alueella sijaitsee neljä sijaishuollon yksikköä, joihin sijoitetaan lapsia ja nuoria koko Varsinais-Suomen alueelta. Sijoitetut lapset ovat pääosin erityistä tukea tarvitsevia lapsia ja nuoria ja vaativat erityisen paljon sekä opiskeluhoollollista että pedagogista tukea ja palveluita.

4.2. Käytettävissä olevat opiskeluhoollon ammattihenkilöstön palvelut

Perusturvakuntayhtymä Akselissa on opiskeluhoollon ammattihenkilöstöä seuraavasti:

- 3,5 koulukuraattoria
- 4 terveyskeskuspsykologia
- 1 perheneuvonnan psykologi
- 1 perheneuvoja
- 1 oppilashuollon perheohjaaja
- 6 kouluterveydenhoitajaa
- 6 osa-aikaista koululääkäreitä (2 jokaisessa kunnassa)

4.2.1. Kouluterveydenhuolto

Koulu- ja opiskeluhoollon tehtävänä on oppilaan terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen. Koulu- ja opiskeluhoollon osallistuu myös erityistä tukea vaativien oppilaiden hoitoon ja koko kouluyhteisön hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen sekä koulujen työolojen ja turvallisuuden valvontaan ja parantamiseen. Terveydenhuollon lainsäädäntö säätelee kouluterveydenhoitajan työtä. Koulu- ja opiskeluhoollon työtä ohjaavat erityisesti Asetus 338/2011, Terveydenhuoltolaki 1326/2010 ja Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992.

Kouluterveydenhuollon keskeisenä tehtävänä on

- lapsen/nuoren terveen kasvun ja kehityksen tukeminen; erityisen tuen tarve pyritään tunnistamaan mahdollisimman varhain
- koko perheen hyvinvoinnin tukeminen, puheeksi ottaminen vuosittaisissa terveystarkastuksissa mm. kotitilanteesta (väkivalta/fyysinen kurittaminen, vanhempien alkoholin/päihteiden käyttö ym).
- terveystarkastukset, kontrollikäynnit, terveystarkastustunnit, oppilaskohtaiset neuvottelut, rokotusohjelman mukaiset rokotukset
- kouluympäristön terveellisyys ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistäminen ja seuranta
- osallistuminen yhdessä perheen ja koulun kanssa pitkäaikaissairaiden ja vammaisten oppilaiden hoito- ja kuntoutussuunnitelmien sovittamiseen koulutyön kanssa
- koulu- ja opiskeluterveydenhuollon tarkastukset
- opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin sekä opiskelukyvyn seuraaminen ja edistäminen

Koulu- ja opiskelijaterveydenhuoltoon ei sisälly varsinainen sairaanhoito paitsi koulussa äkillisesti tapahtunut sairastuminen sekä koulupäivän aikana tai koulumatkalla tapahtunut tapaturman hoito.

Taulukko: Terveystarkastusten ajankohdat

Terveystarkastus	1.lk laaja	2.lk	3.lk	4.lk	5.lk laaja	6.lk	7.lk	8.lk laaja	9.lk	lukio/2.asteen oppilaitos 1.lk	lukio/2.asteen oppilaitos 2.lk
Terveydenhoitajan tarkastus	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
Lääkärintarkastus	x				x			x		(x)	x

Terveystarkastuksia tehdään oppilaille ennalta suunnitellun ohjelman mukaan. Terveydenhoitaja keskustelelee oppilaan kanssa ja käyttää apuna kotona täytettyä terveystarkastusta. Terveystarkastuksen tavoitteena on löytää oppilaan mahdolliset sairaudet sekä terveyttä ja hyvinvointia uhkaavat tekijät. Tapaamisissa terveydenhoitaja kannustaa oppilaita terveellisten elämäntapojen omaksumiseen, tukee terveen itsetunnon kehittämisessä ja elämäntaitojen hallinnassa. Huoltajat ovat tervetulleita terveystarkastuksiin ja tapaamisiin.

Terveydenhoitaja on koulu yhteisön terveyden edistämisen asiantuntija. Hän vastaa hoitotyön asiantuntijana kouluterveydenhuollosta ja toimii lääkärin työparina. Terveydenhoitajan tehtävät voivat liittyä koulu- ja opiskeluyhteisöön, yksittäiseen oppilaaseen ja opiskelijaan tai moniammatilliseen yhteistyöhön koulussa ja oppilaitoksessa tai laajemmin kunnassa ja palvelujärjestelmässä. Kouluterveydenhoitajan työ sisältää seuraavia tehtäviä:

Yhteisöön kohdistuva työ

- kouluyhteisön hyvinvointityöhön osallistuminen
- oppilaiden ja kouluyhteisön turvallisuuden edistäminen ja koulun kriisityöhön osallistuminen
- kouluympäristön ja opiskeluyhteisön terveellisuuden ja turvallisuuden tarkastuksiin osallistuminen ja tarvittavien toimenpiteiden toteutumisen seuranta
- kouluterveydenhuollon palveluista ja käytännöistä tiedottaminen oppilaille, vanhemmille, opettajille ja muille yhteistyötahoille
- terveystiedon opetukseen osallistuminen tarvittaessa

Yksilöön kohdistuva työ

- oppilaiden hyvinvoinnin ja terveyden sekä oppimisen edistäminen ja tukeminen
- oppilaiden kasvun ja kehityksen seuraaminen
- oppilaiden määräaikaisten terveystarkastusten järjestäminen ja tekeminen sekä tarvittaessa tarkastuksista poisjäävien tuen tarpeen selvittäminen.
- laajoissa terveystarkastuksissa terveystarkastusten toteuttamisen suunnittelu yhdessä lääkärin kanssa
- perheiden kutsuminen tarkastuksiin
- perheen hyvinvoinnin selvittely ja vanhempien tukeminen
- seulontatutkimuksista huolehtiminen
- huolehtiminen oppilaskohtaisesta yhteistyöstä vanhempien ja opettajien kanssa
- vanhempien, lasten ja nuorten valmistelemisen tuleviin kehityshaasteisiin
- rokotustoiminnasta vastaaminen
- terveystarkastuksista vastaaminen
- vastaanoton pitäminen oppilaille
- sairauksien ennaltaehkäisy ja omahoitoon opastaminen
- oppilaan sairauden hoidon tukeminen sekä osallistuminen koulupäivänaikaisen hoidon ja tuen järjestämisen suunnitelman laatimiseen koulussa
- oppilaiden sairauksien seuraaminen annettujen ohjeiden mukaisesti
- ongelmien selvittely yhdessä oppilaiden kanssa
- psykososiaalisen tuen tarjoaminen oppilaille ja perheille
- oppilaan yksilöllisen tarpeen mukaisen yhteistyön tekeminen muiden oppilashuollon toimijoiden kanssa
- verkosto-, kuntoutus-, hoito- ym kokouksiin osallistuminen yksittäisten oppilaiden asioissa
- oppilaiden ohjaaminen lääkärille tai muille asiantuntijoille tarvittaessa
- erityisen tuen tarpeen arvioiminen, tukeminen ja osallistuminen tuen suunnitteluun ja järjestämiseen yhdessä muiden toimijoiden kanssa
- huolehtiminen tukitoimien järjestämisen kannalta riittävien tietojen siirtymisestä moniammatilliseen oppilashuoltoon
- huolehtiminen oppilaan tarvitseman tuen jatkumisesta ja tähän tarvittavan tiedon siirrosta koulunkäynnin nivelvaiheissa
- ensiavusta ja siihen liittyvästä hoitotyöstä vastaaminen koulussa (yksiköissä, joissa terveydenhoitaja on harvoin paikalla, ensiavusta vastaa koulun turvallisuusvastaava yhteistyössä rehtorin ja muun opetushenkilökunnan kanssa).

Yhteistyöhön ja kehittämiseen liittyvä työ

- opiskeluhuoltoryhmiin osallistuminen
- opetussuunnitelman valmisteluun osallistuminen oppilaiden terveydenhoidon ja terveydenedistämisen asiantuntijana
- konsultaatioiden tarjoaminen opettajille ja muulle oppilashuoltohenkilöstölle lapsen ja nuoren terveydentilan ja kehitysvaiheen merkityksestä koulussa suoriutumiseen
- kodin ja koulun välisen yhteistyön kehittäminen ja edistäminen
- opiskeluhuollon arviointi- ja kehittämistyöhön osallistuminen
- viranomaisten ja hallinnonalojen välisen yhteistyön sekä verkostomaisen toimintatavan kehittäminen ja edistäminen lasten, nuorten ja perheiden palveluissa.

Esiopetuksessa olevien lasten terveydenhuolto järjestetään lastenneuvolassa. Lastenneuvolan tehtävänä on edistää alle kouluikäisten lasten ja heidän perheidensä terveyttä ja hyvinvointia sekä kaventaa perheiden välisiä terveyseroja. Lastenneuvolassa seurataan ja edistetään lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kasvua ja kehitystä sekä tuetaan vanhempia turvallisessa, lapsilähtöisessä kasvatuksessa ja lapsen hyvässä huolenpidossa sekä parisuhteen hoitamisessa. Lisäksi neuvolassa edistetään lapsen kasvu- ja kehitysympäristön sekä perheen elintapojen terveellisyyttä. Perheet saavat tietoa rokotuksista ja lapsille annetaan kansallisen rokotusohjelman mukaiset rokotteet. Neuvolassa pyritään havaitsemaan lapsiperheiden erityisen tuen tarpeet mahdollisimman varhain ja järjestämään tarkoituksenmukainen tuki ja apu. Lastenneuvolat tekevät moniammatillista yhteistyötä muiden lapsiperheiden parissa työskentelevien kanssa.

Lastenneuvolassa otetaan aktiivisesti esiin myös tietotekniikan ja median hyödyt ja haitat. Mediakasvatus sisältää esimerkiksi lapselle sopimattomien mediasisältöjen rajoittamista, turvallisen mediaympäristön luomista, hyödyllisten ja iloa tuottavien mediasisältöjen monipuolista tarjoamista sekä lapsen kanssa keskustelua esimerkiksi median tarjoamista malleista. Tärkeää on, että vanhempi tunnistaa ja ymmärtää myös oman mediankäyttönsä seuraamuksia lapselle.

Lastenneuvola tekee tiivistä yhteistyötä päivähoiton henkilöstön, psykologien, puheterapeuttien ja toimintaterapeutin kanssa. Terveystarkastuksissa tai muuten ilmenneiden ongelmien takia tehdään läheteitä jatkoselvittelyihin organisaation sisällä yhteistyössä perheiden kanssa. Jokaisessa neuvolassa toimii neuvolatyöryhmä, johon kuuluvat terveydenhoitajat, lääkäri, psykologi, puheterapeutti ja toimintaterapeutti (tarvittaessa fysioterapeutti). Työryhmä kokoontuu joka toinen kuukausi ja mukaan kutsutaan tarvittaessa myös perhe ja päivähoiton edustaja. Työryhmässä mietitään ennalta sovittujen perheiden asioita ja mahdollisia jatkotoimenpiteitä perheen luvalla. Lisäksi lapselle voidaan laatia kuntoutussuunnitelma. Kasvatus- ja perheneuvontatoiminta kohdistuu lapsiperheiden varhaiseen tukemiseen ja auttamiseen. Työ keskittyy ensisijaisesti alle kouluikäisiin lapsiin ja heidän perheisiinsä. Toiminnan tavoitteena on nostaa esiin ennaltaehkäisevästi lapsen ja nuoren näkökulmaa ja tukea asiakasperheen hyvinvointia.

Neuvolasta lähetetään lapsia erikoissairaanhoidon tutkimuksiin, ja lastenneuvola tarvittaessa osallistuu verkostopalaveriin TYKS:n eri toimijoiden kanssa (keskola, psykiatria ym.) Mielenterveyteen ja päihteisiin liittyvissä ongelmissa toimitaan neuvolassa yhteistyössä mielenterveys- ja sosiaalipalveluiden henkilöstön kanssa. Yhteistyötä tehdään tarvittaessa myös mm. perheneuvolan ja A-klinikan kanssa.

Lastenneuvolan ja kouluterveydenhuollon terveydenhoitajat tapaavat ennen lasten siirtymistä 1.luokalle. He käyvät vanhempien luvalla läpi erityistä tukea tarvitsevat perheet, jotta oleellinen tieto siirtyy myös kouluterveydenhuoltoon.

Akselin alueella on tarjolla myös neuvolan ennaltaehkäisevää perhetyötä. Neuvolan ja päivähoidon perhetyö määrittyy lastensuojelulain mukaan ehkäiseväksi lastensuojeluksi aina, kun lapsi ei ole lastensuojelun asiakas. Ennaltaehkäisevällä perhetyöllä tarkoitetaan lapsiperheille järjestettävää kokonaisvaltaista, suunnitelmallista ja pitkäjänteistä tukemista. Neuvolan perhetyöntekijä tekee ennaltaehkäisevää työtä lasta odottavien perheiden sekä neuvolaikäisten lasten ja heidän perheidensä parissa, jota toteutetaan ensisijaisesti perheiden kodeissa. Neuvolan perhetyö on ennaltaehkäisevää, maksutonta ja lyhytaikaista. Se pyrkii vastaamaan perheen lyhytaikaiseen voimavarojen riittämättömyyteen. Sen tavoitteena on tukea ja auttaa lapsiperheiden elämänhallintaa ja selviytymistä arjessa. Työmuotoina perhetyössä ovat esimerkiksi keskustelun ja ohjauksen keinoin vanhemmuuden ja arjen hallinnan tukeminen, kasvatukseen ja lapsen hoitamiseen liittyvissä asioissa tukeminen, kodinhoidollisissa tehtävissä ohjaaminen, palveluohjaus ja perheen voimavarojen kartoittaminen sekä niiden lisääminen yhdessä vanhemman kanssa. Perhetyöntekijä tekee moniammatillista yhteistyötä neuvolan terveydenhoitajien, psykologien, puheterapeuttien, sosiaalitoimen, varhaiskasvatuksen sekä muiden alueen lapsiperheiden palveluidentuottajien kuten MLL:n ja seurakunnan kanssa.

4.2.2. Koulukuraattori

Koulukuraattorin palvelut koskevat Akselin alueen esi- ja perusopetuksen sekä toisen asteen oppilaitoksia. Koulukuraattorin työn tavoitteena on oppilaiden hyvinvoinnin, myönteisen kokonaiskehityksen ja koulunkäynnin tukeminen sekä yleisesti hyvinvoinnin edistäminen koulussa. Kuraattorin työ on moninaista, liikkuvaa, ennakoimatonta ja painopiste vaihtelee. Työskentely vaatii mukautumista eri tilanteisiin, työympäristöihin ja työyhteisöihin.

Kuraattorin tehtävänä on lapsen ja nuoren avun ja tuen tarpeen tunnistaminen sekä arvioiminen tarvittaessa yhteistyössä huoltajan kanssa. Oppilaan sosiaalista kasvua ja toimintakykyä sekä kokonaisvaltaista hyvinvointia tuetaan yksilökohtaisilla tukikäynneillä. Kuraattorin tehtävänä on huolehtia omalta osaltaan oppilaiden oikeusturvasta ja sen toteutumisesta kouluyhteisössä siten, että oppilas saa tarvitsemansa tuen ja palveluohjauksen. Kuraattori voi toimia yksittäisen oppilaan asioita koskien yhteistyössä opettajien, huoltajien sekä koulun muun henkilökunnan kanssa. Kuraattori voi toimia mm. opettajan työparina huoltajatapaamisissa. Tarvittaessa kuraattori osallistuu tai kutsuu koolle yksilökohtaisen moniammatillisen opiskeluhuoltoryhmän. Hän osallistuu myös oppilaskohtaisiin verkosto- ja yhteistyöpalaveriin.

Oppilas- ja opiskeluhuoltolain (1287/2013)pykälän 15 mukaan opiskelijalle on järjestettävä mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti opiskeluhuollon psykologin tai kuraattorin kanssa viimeistään seitsemäntenä oppilaitoksen työpäivänä sen jälkeen kun opiskelija on tätä pyytänyt. Kiireellisessä tapauksessa mahdollisuus keskusteluun on järjestettävä samana tai seuraavana työpäivänä.

Yksilökohtaisessa asiakastyöskentelyssä käytetään erilaisia työmuotoja. Lapsen kanssa tehtävä yksilöllinen työskentely tukikäyntien muodossa määräytyy lapsen sen hetkisestä avun tarpeesta. Tämä määrittää työskentelyn sisällön, toimintamuodot ja keston.

Työmuotoja voivat olla esimerkiksi kaverisuhteista keskustelu, tunnetaitojen tai empatiakyvyn harjoittelu, keskustelut muuttuneista perhetilanteista, kuten avioerosta tai uusioperheestä, menetysten läpikäyminen erilaisten luovien ja ratkaisukeskeisten menetelmien avulla. Yksilötyöhön sisältyy myös huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö sekä perheiden ohjaus palvelujen pariin.

Yhteisöllinen työ laajasti ymmärrettynä on kaikki muu työ kuin yksittäiseen oppilaaseen kohdistuva työskentely. Uuden oppilas- ja opiskeluhuoltolain hengessä tavoitteena on siirtyä nykyistä enemmän yhteisölliseen työhön nykyisestä yksilökohtaisesta työstä. Painopiste siirretään ennalta ehkäisevään työhön nykyisestä korjaavasta työstä. Kuraattorille kuuluu koulukohtaiseen yhteisölliseen hyvinvointityöryhmään osallistuminen. Tämä pitää sisällään yhteisöllisen työn suunnittelun, kehittämisen ja arvioinnin. Yhteisölliseen työhön kuuluu koulun työntekijöiden konsultointi ja viranomaisyhteistyö. Myös luokkatyöskentely ja ryhmien ohjaaminen ovat koulujen yhteisöllistä hyvinvointityötä. Koulukuraattori voi osallistua koulun yhteisöllisten tukirakenteiden sekä siirtymä- ja nivelvaiheiden suunnitteluun, esimerkiksi opetusryhmän muutoksiin. Kuraattorin yhteisöllistä työtä on myös kouluttaminen ja vanhempainiltoihin osallistuminen. Uuden oppilas- ja opiskeluhuoltolain myötä tärkeäksi painopistealueeksi on tullut oppilaiden ja huoltajien osallisuuden vahvistaminen.

Koulukuraattorin tehtävänä on osallistua ja vaikuttaa koulun psykososiaalisen työn asiantuntijana sivistystoimen ja varhaiskasvatuksen työryhmiin ja eri hallintokuntien toimintaan, kehittämiseen ja suunnitteluun koulun kasvatustavoitteiden saavuttamiseksi. On myös tärkeää huolehtia alansa ja ammattitaitonsa kehittämisestä täydennyskoulutuksen ja työnohjauksen avulla

Oppilas- ja opiskeluhuoltolain (1287/2013, 7§) mukaan jokaisella oppilaitoksella on oltava käytettävissä sellaisen opiskeluhuollon vastaavan kuraattorin palveluja, jolla on sosiaalihuollon ammatillisista kelpoisuusvaatimuksista annetun lain (272/2005) 3§:n mukainen kelpoisuus. Vastaava koulukuraattori toimii tarvittaessa konsultoivana asiantuntijana tai työparina muiden koulukuraattorien kanssa asiakastyössä.

4.2.3. Koulupsykologi

Koulupsykologitoiminnan tavoitteena on opiskelijoiden koulunkäynnin, oppimisen ja hyvinvoinnin edistäminen ja tukeminen. Vastaanotolle voi tulla keskustelemaan erilaisista mieltä painavista asioista, kuten ongelmista opiskelussa, kotona tai kavereiden kanssa. Tavallisimpia syitä psykologille tullessa ovat mm. ihmissuhdevaikeudet, mielialaongelmat, jännittäminen ja erilaiset elämän muutokset. Tarvittaessa psykologi antaa tietoa auttavista tahoista ja ohjaa niihin. Psykologin työhön kuuluvat mm.

- lyhyet kasvatustalut perheiden kanssa (ohjaus perheneuvolaan, jos enemmän tarvetta)
- lasten omat tukikäynnit
- opettajien konsultointi

- yksilötutkimukset (tiedollis- taidollisen tason arviointi esim. oppimisvaikeuksien yhteydessä)
- opiskeluhoultoryhmiin osallistuminen
- yhteistyö kuraattorien kanssa (esim. ryhmien vetäminen)
- terveydenhoitajien konsultointi
- vanhempainiltoihin osallistuminen tarvittaessa
- lukio- ja ammattikouluikäisille tukikeskustelut, oppilashuoltoon osallistuminen tarvittaessa
- kriisityöhön osallistuminen
- säännöllinen yhteistyö sosiaalihuollon kanssa
- yhteistyö TYKS poliklinikoiden ja perheneuvolan kanssa
- alueen psykososiaalisten palveluiden kehittämiseen osallistuminen

Uuden oppilas -ja opiskelijahuoltolain myötä koulupsykologin työn painopiste on aiempaa enemmän yhteisöllisessä työssä, johon kuuluu esimerkiksi opettajien konsultointi, luokkien hyvinvoinnin edistäminen ryhmätasolla, nivelvaiheiden suunnittelu ja koulun hyvinvointiryhmiin osallistuminen. Jotta psykologiresurssit voidaan kohdentaa uuden lain hengen mukaisesti, toimintakulttuuri painottuu entistä vahvemmin yhteisöllisen ryhmätason työskentelyksi. Yksilötasolla tehdään vain välttämättömät tutkimukset. Tutkimuksista ja lausunnoista vapautuvaa resurssia siirretään yhteisölliseen työhön.

4.2.4. Opiskeluhoollollinen perheohjaus opetustoimen tukena

Opiskeluhoollon perheohjaaja on henkilö, joka auttaa perheen kasvatuksen ja elämänhallinnan ongelmissa matalan kynnyksen palvelun periaatteella ja mahdollisimman varhain heti ongelmien ilmetessä. Asiakkuus voi alkaa ilman lähetettä ja palveluita saadakseen ei tarvitse olla lastensuojelun asiakas. Tärkeää on mahdollisimman varhainen tukeminen. Koulu/esiopetusyksikkö voi kutsua perheohjaajan mukaan esim. vanhempainiltoihin ja tapahtumapäiviin, jotta huoltajat oppivat tuntemaan perheohjaajan mahdollisimman epävirallisissa yhteyksissä. Näin luottamus syntyy helpommin ja perheet uskaltavat ottaa yhteyttä apua tarvitessaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Opiskeluhoollon perheohjaajan tehtävänä on

- lapsen tapaamiset (esim läksyissä auttaminen , muu toiminta)
- perheen tapaamiset (esim. tilannekartoitus, perheen säännöt, vanhemmuuden tukeminen)
- verkostotyö esim. perheneuvolan, psykiatrian poliklinikan ja terveydenhuollon kanssa
- palveluohjaus (esim. kehitysviiveisten lasten perheiden ohjaaminen tukipalveluihin)
- OHR-palaveriin osallistuminen tarvittaessa (sekä koulun hyvinvointityöryhmiin että monialaisiin asiantuntijaryhmiin)
- kriisitilanteissa opettajan tukena (esim. kouluun lähtemisongelmat)
- työparityöskentely opettajan kanssa (esim. vanhempainvartit, HOJKS tilanteet, joissa huoltajien kohtaamiseen tarvitaan sosiaalityön erityisosaamista)
- työparityöskentely koulukuraattorin kanssa
- osallistuminen vanhempainiltoihin.

Myös esiopetuksessa on käytettävissä perheohjaajan palvelut.

4.2.5. Aluekohtaiset sosiaalityöntekijät

Akseli on nimennyt koulujen opiskeluhuollon tueksi aluekohtaisia sosiaalityöntekijöitä, joiden tehtävänä on konsultoida koulun henkilökuntaa opiskeluhuollollisissa asioissa. Tavoitteena on, että jokaisella koululla olisi oma tuttu sosiaalityöntekijä, johon voi ottaa yhteyttä matalan kynnyksen palvelun periaatteella. Koulun oma sosiaalityöntekijä oppii myös tuntemaan oppilaiden ja perheiden ongelmat ja pystyy pohjatietonsa perusteella nopeammin reagoimaan perheen ongelmiin. Yhteistyön kehittämistä haittaa sosiaalityöntekijöiden suuri vaihtuvuus.

4.3. Yksikkökohtainen toimintaympäristön ja verkostotyön kuvaus

Myös yksiköiden opiskeluhoitosuunnitelmien kokonaistarpeen arviointi perustuu toimintaympäristön analyysiin. Yksiköiden suunnitelmissa hyödynnetään lasten ja nuorten terveyteen, hyvinvointiin ja elinoloihin liittyvää seurantatietoa. Opiskeluhuollon tarvetta pohditaan ottaen huomioon oman asuinalueen ja toimintaympäristön erityispiirteet sekä yhteistyökumppaneilta tullut palaute. Myös erityisen ja tehostetun tuen oppilasmäärällä on merkitystä opiskeluhuollon tarpeeseen ja resurssointiin.

Yksikkökohtaisessa opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan konkreettisesti seuraavat asiat:

- arvio yhteisöllisen ja yksilökohtaisen oppilashuollon kokonaistarpeesta omassa yksikössä
- kuvaus käytettävissä olevista oppilashuoltopalveluista
- kuvaus oppilashuollon palveluiden järjestämisestä ja sen edellyttämästä työn- ja vastuunjaosta
- kuvaus oppilashuollon eri toimijoiden välisestä yhteistyöstä

Yksikkökohtaiset kuvaukset kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista palveluista löytyvät työ- ja lukuvuosisuunnitelmista.

5. Yhteisöllisen opiskeluhuollon edistäminen ja toteuttaminen

Yhteisöllisen opiskeluhuollon avulla edistetään oppilaiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä ja mielenterveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä ehkäistään syrjäytymistä. Lisäksi yhteisöllisen opiskeluhuollon avulla edistetään opiskeluympäristön terveellisyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Kouluyhteisössä edistetään henkistä ja fyysistä turvallisuutta ja hyvinvointia. Kouluissa on käytössä hyväksitodettuja valmiita toimintaohjelmia kuten Kiva Koulu, Friends, ART- ja Verso-ohjelmat. Vuorovaikutuksen laatu on keskeinen osa hyvinvointia sekä myös väkivallan ennaltaehkäisyä ja hallintaa. Yhteisöllinen hyvinvointi otetaan huomioon jokaisen oppiaineen opetuksessa. Erityistä huomiota kiinnitetään oppilas- ja ryhmädynamiikan tuntemukseen ja ymmärtämiseen sekä työrauhaan. Oppilaat kokevat olonsa turvalliseksi ryhmässä, jossa on työrauha.

Koulukohtaiset hyvinvointiryhmät (KHR) suunnittelevat, koordinoivat ja arvioivat yksikön yhteisöllisen opiskeluhuollon toteuttamista. Työn kohteena on ryhmä, luokka, koulu, yhteisö sekä oppimisympäristöt. Ryhmän tehtävänä työn rakenteiden ja toimintatapojen luominen. Tehtäviin kuuluu myös opiskeluhoitoa koskevan tiedon kokoaminen eri lähteistä sekä opiskeluhoitosuunnitelman valmistelu ja opiskeluhollosta tiedottaminen. Tavoitteena on, että ryhmä kokoontuu riittävän usein, jotta kehittämistyö on jatkuvaa käytännön arjen työtä. Työryhmän ei aina tarvitse kokoontua samalla kokoonpanolla, vaan kokoonpano voi vaihdella käsiteltävän aiheen mukaan. Yksikkökohtaista yhteisöllistä opiskeluhoitotyötä johtaa rehtori/esiopetusyksikön johtaja. Hän myös päättää, kuka kirjaa ryhmässä käsitellyt asiat. Yhteisöllistä hyvinvointia koskevat suunnitelmat ja dokumentit ovat julkisia.

Yhteisöllisessä opiskeluhoitotyössä kiinnitetään erityistä huomiota seuraaviin asioihin:

- kouluviihtyvyyden parantaminen
- koulukiusaamisen ehkäisyn ja siihen puuttumisen toimintamallit
- oppilaiden suojaaminen väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä
- oppilaskuntatyön ja muun oppilaiden osallisuuden kehittäminen
- turvallisuuden, terveellisyyden ja esteettömyyden tarkastaminen ja kehittäminen
- terveysneuvonnan toteuttaminen ja sen yhteys terveystiedon opetukseen
- terveellisiä elämäntapoja edistävä koulukulttuuri
- sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion ja lääkitsemisen järjestäminen
- tapaturmien ehkäisyä koskevat toimintaohjeet
- kodin ja koulun yhteistyön toimintamallit
- poissaolojen seuranta ja niihin puuttuminen
- siirtymävaiheiden sujuvuus
- oppilaanohjauksen toimintamallit
- oppilaiden sosioemotionaalisten ja muiden vuorovaikutustaitojen vahvistaminen
- järjestyssäännöt
- kurinpidollisten tilanteiden ohjeet ja hoitaminen
- päihteiden käytön ehkäiseminen, päihteiden käyttöön puuttuminen ja hoitoonohjauksen kuvaus
- koulukuljetusten odotusta ja turvallisuutta koskevat ohjeet ja toimintamallit
- kriisitilanteiden ennaltaehkäisy ja hoitaminen, riskien ennakointi
- muut kouluhyvinvointia parantavat toimintamallit.

Yksiköiden hyvinvointisuunnitelmiin kirjataan edellämainittuja tavoitteita ja sisältöjä koskevat konkreettiset toimintamallit ja ohjeet.

Tarkemmat yksikkökohtaiset kuvaukset löytyvät työ ja lukuvuosisuunnitelmista.

6. Yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestäminen

Yksilökohtaisella opiskeluhoollolla tarkoitetaan oppilaalle annettavia psykologi- ja kuraattoripalveluita, kouluterveydenhuollon palveluja sekä yksittäistä opiskelijaa koskevaa monialaista opiskeluhoitoa.

Oppilas voi itse pyytää psykologi- tai/tai kuraattoripalveluita. Oppilaalle järjestetään mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti kuraattorin tai psykologin kanssa viimeistään seitsemäntenä oppilaitoksen työpäivänä sen jälkeen kun oppilas on pyynnön esittänyt. Kiireellisissä tapauksissa keskustelu järjestetään samana tai seuraavana työpäivänä. Kiireellisyyden arviointi tehdään tarvittaessa yhteistyössä terveydenhuoltohenkilökunnan kanssa.

Opiskelijalla on arkipäivisin virka-aikana mahdollisuus saada tarvittaessa välittömästi yhteys opiskeluterveydenhuoltoon.

Lisäksi yksilökohtaiseen opiskeluhooltoon sisältyy oppilaan ympärille koottu yksittäistä oppilashuollollista asiaa käsittelevä monialaisen asiantuntijaryhmän toiminta (MAR). Näillä palveluilla huolehditaan siitä, että oppilaan yksilölliset tarpeet oppimiseen, kasvuun ja kehitykseen liittyen tulevat huomioon otetuiksi esi- ja perusopetuksessa sekä lukiossa. Toiminnan ensisijaisena tavoitteena on varhainen puuttuminen oppilasta koskeviin huolenaiheisiin ja oppimisen esteisiin.

Opettajilla on säännöllinen kontakti oppilaisiin ja he toimivat kouluyhteisössä oppilaan lähiaikuisina. Näin ollen opettajat ovat tärkeässä roolissa havainnoimassa oppilaan hyvinvointia ja mahdollista opiskeluhoollollisen tuen tarvetta. Kaikkien oppilaitoksessa työskentelevien tulee havainnoida oppilaiden hyvinvointia. Mikäli oppilaitoksen työntekijä arvioi, että oppilaan opiskeluvaikeuksien tai sosiaalisten tai psyykkisten vaikeuksien estämiseksi tai poistamiseksi tarvitaan psykologin tai kuraattorin palveluita, hän ottaa viipymättä yhteyttä kuraattoriin tai psykologiin yhdessä opiskelijan kanssa ja antaa tiedossaan olevat tuen tarpeen arvioimiseksi tarvittavat tiedot. Jos yhteydenottoa ei ole mahdollista tehdä yhdessä, oppilaalle annetaan tieto yhteydenotosta ja mahdollisuus keskustella yhteydenottoon liittyvistä syistä. Myös oppilaan huoltajalle annetaan tieto yhteydenotosta jollei laissa muuta säädetä. Yhteydenotosta käynnistyvässä yksilökohtaisen opiskeluhoollon järjestämisessä noudatetaan oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa säädettyjä menettelytapoja.

Mikäli oppilaan ongelma ei ratkea opiskeluhoollon ammattihenkilöstön konsultaatiolla tai muilla yksilötapaamisilla, oppilaan asian käsittelyä varten perustetaan monialainen asiantuntijaryhmä. Ryhmän kokoa se opiskeluhoollon tai oppilaitoksen henkilökunnan edustaja, jolle asian selvittäminen työtehtäviensä perusteella kuuluu. Ryhmän kutsuu koolle opiskeluhoollon ammattihenkilöstöön kuuluva varsinkin sellaisissa tilanteissa, joissa joudutaan arvioimaan oppilaan kehitystaso suostumusten pyytämistä varten. Ryhmän voi kutsua koolle myös muu kouluyhteisöön kuuluva oppilaan lähiaikuinen. Asiantuntijaryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön, jolle ensisijainen vastuu käsiteltävän asian luonteen ja työtehtävien perusteella kuuluu. Asian käsittelyyn ryhmässä sekä ryhmän kokoonpanoon on oltava oppilaan ja/tai huoltajan suostumus oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisesti. Asiantuntijaryhmän tapaamisesta laaditaan opiskeluhoollotkertomus. Kirjaamisessa, rekisteröinnissä, salassapidossa ja tietojen luovuttamisessa noudatetaan niitä koskevaa lainsäädäntöä. Koulutuksen järjestäjät kuvaavat rekisteriselosteessaan miten opiskeluhoollotrekisterin kanssa käytännössä toimitaan.

Oppilaan monialaisen asiantuntijaryhmän vastuuhenkilö huolehtii siitä, että välttämättömät ja tarpeelliset tiedot siirtyvät uudelle koulutuksen järjestäjälle oppilaan siirtyessä koulusta toiseen (joko toiseen peruskouluun tai siirryttäessä yläkoulusta toiselle asteelle). Opetuksen asianmukaisen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot voi tarvittaessa siirtää ilman

suostumusta, mutta tarpeellisten tietojen siirtämiseen tarvitaan aina suostumus. Ryhmän vastuuhenkilön tulee neuvotella peruskoulunsa päättävän oppilaan osalta opinto-ohjaajan kanssa siitä, mitkä ovat oppilaan jatko-opintotoiveet ja mihin oppilaitokseen oppilas on hakenut. Vastuuhenkilö siirtää opiskelijan suostumuksella tarpeelliset tiedot toisen asteen oppilaitokseen, mikäli oppilas on kieltänyt opinto-ohjaajan osallistumisen monialaisen ryhmän työskentelyyn. Kielto-oikeuden käyttöön pitää olla erityisen perusteltu syy.

Mikäli lähiaikuisen kokema huoli ratkeaa ammattihenkilöstöä konsultoimalla, yksilökohtaista asiantuntijaryhmää ei tarvitse kutsua koolle. Opettaja saa keskustella oppilaan asiasta muiden opettajien tai opiskeluhoollon ammattihenkilöstön kanssa, joiden työtehtäviin oppilaan tuen suunnittelu ja antaminen liittyy. Keskustelun tulee rajautua tietoihin, jotka ovat tarpeellisia tuen suunnittelun ja käytännön toteuttamisessa. Keskustelun tarkoituksena on varmistaa, että oppilas saa riittävää ja oikea-aikaista tukea. Konsultaatiota voidaan tarvittaessa tehdä myös siten, että oppilaan nimi tulee ilmi, vaikka konsultaatiossa käsiteltäisiin salassapidettäviä asioita. Konsultaatiota ei tarvitse kirjata asiakirjoihin, mikäli sen pohjalta ei tehdä mitään toimenpiteitä tai päätöksiä. Mikäli konsultoinnin pohjalta tehdään päätöksiä tai toimenpiteitä, tilanne tulee hoitaa monialaisen asiantuntijaryhmän työskentelyn avulla. Konsultaatiosta voi tehdä henkilökohtaisia muistiinpanoja, mutta niitä ei saa arkistoida, vaan ne pitää hävittää, kun niitä ei enää tarvita.

Yksilökohtaisten opiskeluhoollon palveluiden vastaanottaminen perustuu vapaaehtoisuuteen. Oppilaan omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa oppilaan iän ja kehitystason edellyttämällä tavalla. Huoltajalla ei ole oikeutta kieltää alaikäistä lastaan käyttämästä opiskeluhoollon palveluja. Tämä tarkoittaa sitä, että oppilaalla on oikeus tavata yksittäistä opiskeluhoollon toimijaa, vaikka hänen huoltajansa kieltäytyisivät asian käsittelystä. Oppilas voi myös painavasta syystä kieltää huoltajansa osallistumisen häntä koskevan opiskeluhoollollisen asian käsittelyyn. Oppilas voi myös kieltää itseään koskevan salassapidettävän tiedon toimittamisen huoltajalleen. Näin hän voi tehdä vain, jos hän on ikänsä ja kehitystasonsa, henkilökohtaisten ominaisuuksiensa puolesta sekä asian laadun huomioon ottaen kykeneväinen arvioimaan kiellon merkityksen. Kielto ei myöskään saa olla selkeästi oppilaan edun vastainen. Oppilaan edun arviointi tällaisissa tilanteissa kuuluu opiskeluhoollon henkilöstöön kuuluvalle sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilölle.

Koulupäivän aikaisesta lapsen sairauden omahoidosta ei ole nimenomaisesti säädetty. Ensisijainen vastuu lapsen omahoidon toteuttamisesta on lapsen huoltajilla. Koska koulupäivän aikana lapsen vanhemmilla ei ole mahdollisuutta valvoa ja toteuttaa hoitoa, on tarpeen suunnitella lapsen omahoidon toteuttaminen tapauskohtaisesti. Tavoitteena on, että sairastava lapsi voi käydä koulua oppilaana muiden oppilaiden joukossa ja saada tarvittaessa aikuisen tuen sairautensa hoitoon.

Kunnan kansanterveystyön velvoitteena on järjestää kunnan asukkaiden sairaanhoito, johon luetaan lääkärin suorittama tutkimus ja hänen antamansa ja valvomansa hoito sekä lääkinällinen kuntoutus. Nykykäytännön mukaan lasten diabeteksen hoidon ohjaus, suunnittelu ja seuranta on keskitetty erikoissairaanhoidon.

Kouluterveydenhuollon tehtävänä on oppilaan terveyden seuraaminen ja edistäminen, mutta kunnalla ei ole velvollisuutta järjestää sairaanhoitoa kouluterveydenhuollon osana. Kouluterveydenhuolto tekee yhteistyötä muun muassa muun oppilashuollon ja erikoissairaanhoidon kanssa diabetesta sairastavan oppilaan tuen järjestämiseksi.

Kouluterveydenhoitaja ei aina ole kokoaikaisesti paikalla, jonka vuoksi eri ammattiryhmien yhteistyö on tärkeää oppilaan koulunkäynnin mahdollistamiseksi diabeteksestä huolimatta.

Yksikkökohtaisissa kuvauksissa täsmennetään seuraavat käytännöt:

- yksilöllisen opiskeluhoollollisen tuen järjestämisestä
- kouluterveydenhuollon kanssa tehtävästä yhteistyöstä
- opiskeluhoollollisesta tuesta kurinpitorangaistuksiin liittyen tai opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä
- asiantuntijaryhmän kokoamisesta ja suostumusten hankkimisesta sekä muista menettelytavoista yksilökohtaiseen oppilashuoltoon liittyen
- oppilaan sairauden vaatiman hoidon järjestämisestä

Tarkemmat yksikkökohtaiset kuvaukset löytyvät työ- ja lukuvuosisuunnitelmista.

7. Opiskeluhooltoon liittyvän yhteistyön järjestäminen oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa ja opiskeluhoollosta tiedottaminen

Hyvinvoinnin edistäminen on luonnollinen osa jokapäiväistä vuorovaikutusta. Laadukasta vuorovaikutusta ja myönteistä, välittävää toimintakulttuuria kehitetään oppilaiden, opettajien ja huoltajien yhteistyönä. Opettajat keskustelevat oppitunneilla hyvinvointiin liittyvistä asioista ja muutenkin vahvistavat oppilaiden osallisuutta hyvinvoinnin suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Oppilaskunnalle annetaan erityisiä vastuualueita ja tehtäviä. Oppilaille ja huoltajille annetaan tietoa yksilökohtaisen opiskeluhoollon palveluista ja huoltajille järjestetään tilaisuuksia ja muita mahdollisuuksia osallistua opiskeluhoollon suunnitteluun ja arviointiin. Wilman avulla tiedotetaan ainoastaan yleisistä asioista. Yksilökohtaisissa huolissa ja palautteissa yhteydenotto on henkilökohtaisempi kontakti.

Tarkemmat yksikkökohtaiset kuvaukset yhteistyöstä ja tiedottamisesta löytyvät työ- ja lukuvuosisuunnitelmista.

8. Omavalvonta

Opiskeluhoollon palveluiden toteutumista seurataan ja arvioidaan säännöllisesti opetustoimen sekä Perusturvakuntayhtymä Akselin sosiaali- ja terveystoimen yhteistyönä. Seurannasta ja arvioinnista vastaavat alueellinen ohjausryhmä ja yksikkökohtaiset hyvinvointiryhmät. Ohjausryhmä kerää tietoa koko Akselin alueelta. Yksiköiden hyvinvointiryhmät keräävät tietoa opiskeluhoollon toimivuudesta ja vaikuttavuudesta omassa yksikössä. Tietoa kerätään kouluterveyskyselyyn, laajojen terveystarkastuksen koosteiden, nuorisotoimen hyvinvointikyselyyn sekä itse tehtyjen kyselyiden ja muiden arviointien avulla. Lisäksi tietoa kerätään sidosryhmäpalautteiden avulla esimerkiksi koulupoliiseilta, seurakunnan ja järjestöjen työntekijöiltä sekä vanhempainyhdistyksiltä. Oppilaitokset ja esiopetusyksiköt osallistuvat myös ulkopuoliseen arviointiin.

Tärkeä omavalvonnan muoto on oppilaiden suorittama hyvinvoinnin arviointi. Oppilaat työstävät hyvinvoinnin arviointia omalle ikäryhmälleen sopivalla tavalla osallistavin ja monipuolisin työtavoin (mm. kyselyt, keskustelutilaisuudet, toiminnalliset työskentelytavat, valokuvanäyttelyt ja videot)

Sekä alueelliset että yksikkökohtaiset arvioinnit toimitetaan vuosittain tiedoksi henkilökunnalle, oppilaskunnalle, vanhemmille sekä päättäjille.

Tarkemmat yksikkökohtaiset kuvaukset omavalvonnan suorittamisesta löytyvät työ- ja lukuvuosisuunnitelmista.